DOI: 10.59277/PL.2025.28.11

ARGUMENTAREA PRIN PUNERE ÎN BALANȚĂ ÎN DISCURSUL JURIDIC. O ANALIZĂ BAZATĂ PE CONCEPȚIA LUI ROBERT ALEXY

DRAGOȘ BÎGU

Academia de Studii Economice, București

BALANCING ARGUMENT IN LEGAL DISCOURSE. AN ANALYSIS BASED ON ROBERT ALEXY'S VIEW

Abstract. I examine the structure of balancing arguments in legal contexts. focusing on Robert Alexy's approach. In the first section, I distinguish between two types of balancing, general and contextual. In the second, I show that the three balancing parameters in Alexy's Weight Formula should be supplemented by two additional ones. In the last part, drawing on Barwise's and Perry's situational logic, I sketch a formal language for the balancing arguments, whose central idea is that the normatively relevant factors are expressed as statements that are true or false in certain situations.

Keywords: balancing argument, situation logic, conflicts between rights, relevant factors.

1. INTRODUCERE

Una dintre problemele centrale ale argumentării juridice privește modul în care, în situații de conflict între drepturi, în care există bune temeiuri de ordin normativ pentru decizii incompatibile, judecătorii decid care drept este prioritar. În astfel de situații, unul dintre răspunsurile des întâlnite face apel la metoda punerii în balanță (*balancing*) sau cântăririi (*weighing*)[1]. Potrivit acestei metode, în încercarea de a soluționa conflictul între drepturi, judecătorii care iau decizii în situații particulare pun în balanță considerentele în favoarea celor două posibile decizii. În acest articol, voi reconstrui această metodă, pe baza abordării lui Robert Alexy. Articolul va avea patru secțiuni. În prima secțiune, voi examina în detaliu tipul de argumentare specific punerii în balanță și voi prezenta reconstrucția lui Alexy. În următoarele două secțiuni, voi răspunde la două obiecții la adresa abordării lui Alexy și voi propune o revizuire a formulei lui Alexy. În ultima secțiune, voi schița un cadru formal de interpretare a procesului de punere în balanță.

[1] În continuare, voi utiliza în general expresia „a pune în balanță", care surprinde mai bine decât conceptul de cântărire ideea comparării dintre două considerente de natură normativă.

2. PUNEREA ÎN BALANȚĂ CA O METODĂ DE SOLUȚIONARE A CONFLICTELOR ÎNTRE DREPTURI

În argumentarea morală și legală, o dificultate importantă întâmpinată de o abordare bazată pe principii privește justificarea în situații de conflict moral sau legal, în care două acțiuni sau decizii incompatibile sunt deopotrivă justificate prin apel la principii. Problema deciziei în situații de conflict este similară în context moral și legal, însă în continuare ne vom concentra doar asupra argumentării legale, în care trebuie să se decidă deseori între drepturi aflate în conflict, cum ar fi cel la liberă exprimare și cel la demnitate umană.

Literatura din domeniul argumentării normative face distincția între specificare (*specification*) și punere în balanță (*balancing*), ca metode de soluționare a conflictelor morale[2]. Specificarea reprezintă detalierea unui principiu general, pentru a crește relevanța acestuia într-o situație particulară, în vreme ce punerea în balanță reprezintă soluționarea unui conflict moral prin apel la argumente privind prioritatea unuia dintre principiile aflate în conflict[3]. În contextul unui conflict moral, specificarea influențează una dintre ramurile respectivului conflict, arătând că respectivul conflict moral este, de fapt, unul aparent. Să luăm, de pildă, o situație în care un medic este rugat de un pacient alcoolic să îi permită consumul de băuturi alcoolice. Această situație ar putea fi modelată ca o dilemă etică: respectul față de autonomia pacientului implică obligația medicului de a respecta decizia pacientului, în vreme ce potrivit principiului nevătămării, medicul nu ar trebui să permită pacientului să consume alcool. Totuși, se poate argumenta, principiul autonomiei nu cere de fapt medicului să respecte dorințele tuturor pacienților, ci doar ale celor care au capacitate neafectată de a lua decizii responsabile. Conform acestei adăugiri, principiul ar trebui reformulat astfel: „Medicii trebuie să respecte dorințele pacienților doar în măsura în care acestea sunt responsabile, având în vedere circumstanțele psihologice și fiziologice ale fiecărei persoane". Această rafinare a principiului prin adăugarea unei excepții anulează conflictul etic, arătând că medicul nu trebuie să respecte dorința pacienților dependenți de a consuma alcool.

Punerea în balanță – metodă care intervine acolo unde specificarea nu este suficientă – nu influențează una dintre ramurile conflictului, ci mai curând arată care dintre acestea este prioritară. Spre deosebire de cazurile care se pot soluționa prin apel la specificare, situațiile care necesită punerea în balanță presupun o „cântărire" a celor două drepturi[4]. Se pot distinge două forme de punere în balanță, aplicabile în

[2] R.M. Veatch, „Resolving Conflicts Among Principles: Ranking, Balancing, and Specifying", *Kennedy Institute of Ethics Journal*, vol. 5, nr. 3, 1995, pp. 199–218; H. Richardson, „Specifying, Balancing, and Interpreting Bioethical Principles", *Journal of Medicine and Philosophy*, vol. 25, nr. 3, 2000, pp. 285–307.

[3] În continuare, prin expresia „argumentare prin punere în balanță" mă refer la un argument prin care, în situații de conflict între drepturi, tragem concluzia că o anumită măsură sau sancțiune este (nu este) adecvată întrucât, în respectivul context, unul dintre drepturi este prioritar față de celălalt.

[4] Pe parcursul lucrării, voi considera în general că punerea în balanță legal vizează o comparare a două drepturi. Într-un mod mai general, cele spuse aici se aplică fără modificări esențiale, la conflictele între principii morale sau legale, acolo unde limbajul drepturilor nu este adecvat.

situații particulare de conflict între drepturi. Prima dintre ele este cea generică, în care decizia în respectiva situație de conflict între drepturi se ia pe baza priorității generale a unuia dintre drepturile aflate în conflict. Să luăm, de pildă, cazul unui funcționar public care primește de la un superior ierarhic o sarcină de serviciu contrară legii. Situația ar putea fi reconstruită ca un conflict între obligația de a respecta sarcinile de serviciu și obligația de a respecta legea. Totuși, se poate în mod justificat argumenta, obligația de a respecta legea este în toate situațiile prioritară față de cea de a respecta sarcinile superiorilor ierarhici.

Punerea în balanță contextuală implică o analiză a situațiilor particulare, în care o serie de elemente pot fi relevante pentru a stabili prioritatea unuia sau altuia dintre drepturi. Putem lua, de pildă, cazul unui angajat pasibil de a fi sancționat pentru o postare pe rețea de socializare care a afectat prestigiul companiei în care lucra[5]. O serie de factori pot fi relevanți pentru a decide dacă acesta ar trebui sancționat: dimensiunea prejudiciului, măsura în care opinia angajatului este rezonabilă sau justificată, intenția acestuia etc. În astfel de situații, nu este posibilă formularea unui principiu general care să includă factorii relevanți și care să fie suficient pentru o decizie în toate situațiile. Decizia privind sancționarea sau nesancționarea angajatului este luată pe baza punerii în balanță a celor două drepturi implicate: al angajatului la liberă exprimare și al companiei de a-și proteja interesele legitime. În următoarea secțiune, vom reveni asupra distincției dintre cele două tipuri de punere în balanță.

Putem distinge două tipuri de contexte de natură legală în care argumentarea prin punere în balanță este relevantă. Primul este cel care privește adoptarea unor norme generale, la nivel de jurisdicție sau de organizație. De pildă, o regulă adoptată într-o unitate de producție conform căreia angajații pot fi percheziționați la terminarea programului pune problema unui conflict între dreptul la viață privată și dreptul companiei de a-și proteja interesele (mai precis, de a evita furtul de secrete comerciale și bunuri). Al doilea context este cel al unor decizii individuale. De pildă, o comisie de etică poate evalua o acțiune a unui angajat care afectează semnificativ imaginea companiei. Cele două exemple anterioare privesc decizii generale și, respectiv, individuale, luate la nivelul unei organizații. În mod similar, se pot formula alte exemple privind decizii luate la nivel național sau local.

3. SOLUȚIA LUI ALEXY. EXAMINAREA A DOUĂ OBIECȚII

Într-o serie de articole, Robert Alexy examinează structura logică și legală a argumentării prin punere în balanță. El discută această problemă în contextul drepturilor constituționale[6], care sunt văzute în termenii unei cerințe de optimizare: obiectivul respectării drepturilor trebuie îndeplinit în cea mai mare măsură posibilă. Cerința nu este, așadar, respectarea deplină a drepturilor, ceea ce ar fi imposibil, dată fiind existența unor conflicte legale. Alexy pune problema punerii în balanță a

[5] Exemplele discutate pe parcursul întregului articol nu sunt relevante din perspectiva conținutului, ci a structurii de argumentare.

[6] În construcția sa, Alexy se referă la drepturile protejate la nivel constituțional, însă din punct de vedere argumentativ o discuție asupra drepturilor protejate doar prin reglementări, nu prin prevederi constituționale, nu ar fi semnificativ diferită.

drepturilor în contextul principiului proporționalității, un principiu legal care afirmă că mijloacele legale utilizate într-un anumit context (adoptarea unor legi, aplicarea unor sancțiuni) trebuie să fie conforme – într-un sens foarte general, care trebuie clarificat – cu obiectivul urmărit. Testul proporționalității include trei pași: adecvarea – măsura trebuie să contribuie la scopul urmărit, necesitatea – o măsură trebuie adoptată doar dacă nu există o alta mai puțin restrictivă care să fie la fel de eficientă și punerea în balanță – intensitatea restrângerii dreptului trebuie să fie justificată dată fiind importanța obiectivului urmărit[7]. Pasul punerii în balanță intervine în condițiile în care primele două condiții sunt îndeplinite.

Reconstrucția lui Alexy a pasului punerii în balanță conduce la o formulă matematică – denumită de Alexy *Formula Cântăririi*: pentru a vedea dacă o măsură – cum ar fi aplicarea unei sancțiuni sau adoptarea unei reglementări – este justificată sau nu, trebuie să comparăm două valori: $I_1 \times W_1 \times R_1$ și $I_2 \times W_2 \times R_2$, unde $I_{1,2}$ reprezintă intensitatea interferenței la adresa fiecăruia dintre drepturile aflate în conflict, $W_{1,2}$ – importanța abstractă a fiecăruia dintre drepturile aflate în conflict, iar $R_{1,2}$ – gradul de certitudine al faptelor[8]. Un exemplu de aplicare a formulei lui Alexy ar fi util. Putem discuta cazul angajatului pasibil de a fi sancționat ca urmare a unei postări pe rețele sociale care prejudiciază reputația companiei. I_1 reprezintă intensitatea interferenței la adresa reputației companiei, W_1 – importanța dreptului companiei de a-și proteja reputația, iar R_1 – gradul de certitudine al faptului că reputația companiei este într-adevăr afectată. În mod similar, I_2 reprezintă intensitatea interferenței la adresa libertății de exprimare (care corespunde intensității sancțiunii), W_2 – importanța libertății de exprimare, iar R_2 – gradul de certitudine al faptului că, într-adevăr, sancțiunea afectează libertatea de exprimare (gradul de certitudine al acestui enunț este maxim). Dacă primul produs este mai mare decât cel de-al doilea, respectiva sancțiune este justificată. Desigur, cele șase variabile nu pot fi măsurate în mod cantitativ, astfel încât Alexy propune utilizarea a trei valori, de la 1 la 3, care reprezintă trei grade de intensitate.

Habermas aduce două obiecții principale la adresa abordării prin punere în balanță. În primul rând, în interpretarea lui Alexy, metoda punerii în balanță conduce la faptul că drepturile își pierd statutul de valori absolute, putând fi depășite în importanță de oricare alte considerente de politică publică[9]. Nu mă voi concentra asupra discuției dacă construcția particulară a lui Alexy este deschisă la această obiecție. Mai curând, voi discuta în ce măsură metoda generală a punerii în balanță este compatibilă cu ideea prioritații drepturilor în general sau a unora dintre acestea. Ca prim răspuns, punerea în balanță generică – distinsă în prima secțiune de cea contextuală – presupune că un drept este absolut prioritar față de altul, în toate situațiile. Așadar, această prioritate absolută nu este incompatibilă cu punerea în balanță. Trebuie însă să considerăm prima metodă o versiune de punere în balanță? În favoarea unui răspuns negativ se poate argumenta că în condițiile existenței unei

[7] R. Alexy, „Constitutional Rights, Balancing, and Rationality", *Ratio Juris*, vol. 16, nr. 2, 2003, pp. 131–140.

[8] R. Alexy, „On Balancing and Subsumption. A Structural Comparison", *Ratio Juris*, vol. 16, nr. 4, 2003, pp. 433–449. Voi numi cele trei valori „parametri ai punerii în balanță".

[9] Jürgen Habermas, *Between Facts and Norms*, Polity Press, Cambridge, 1996, p. 259. A se vedea și Robert Alexy, „Balancing, constitutional review, and representation", *International Journal of Constitutional Law*, vol. 3, nr. 4, 2005, pp. 572–581.

priorități absolute a unuia dintre principii, conflictul se anulează prin formularea unui principiu general. Așadar, această metodă a ierarhizării principiilor ar reprezenta mai curând o versiune de specificare. Totuși, chiar în cazul existenței unei priorități absolute a unuia dintre principii, celălalt principiu nu-și pierde complet forța normativă: există în continuare o obligație de a încerca găsirea unei soluții prin care ambele principii să fie respectate. În cele din urmă, clasificarea acestei metode ca specificare sau ca punere în balanță nu este foarte importantă. Ceea este esențial este să distingem clar între cele două tipuri de punere în balanță.

Revenind la obiecția lui Habermas privind caracterul absolut al drepturilor, se mai pot face două observații care atenuează forța acesteia. În primul rând, faptul că punerea în balanță reprezintă o metodă esențială de decizie în cazuri de conflict între drepturi sau principii nu înseamnă că o abordare similară funcționează în cazul unui conflict între un principiu moral și alte considerente: utilitariste sau de oportunitate socială și politică. În al doilea rând, punerea în balanță nu exclude situația în care un drept este, în termeni generali, mai important decât altul. De pildă, deși, în termeni generali și în cele mai multe contexte, dreptul la demnitate este prioritar față de cel la liberă exprimare, este posibil ca în unele contexte ordinea de prioritate să se modifice. Acest lucru este acceptat în mod direct în formula lui Alexy, în care este posibil ca un drept să fie mai important decât altul în termeni abstracți ($W_2 > W_1$) și, totuși, în respectivul context celălalt drept să primeze ($I_1 \times W_1 \times R_1 > I_2 \times W_2 \times R_2$).

O a doua obiecție a lui Habermas se referă la caracterul subiectiv al metodei de punere în balanță. Acesta afirmă că nu există metode raționale de stabilire a valorilor din formula lui Alexy[10]. Dintre cele trei variabile din formula lui Alexy – care măsoară intensitatea interferenței, importanța abstractă a dreptului și gradul de certitudine al faptelor relevante –, discuția privind caracterul subiectiv vizează în principal pe cea care exprimă importanța dreptului. Este ierarhia generală a drepturilor una subiectivă? Avem vreun temei să susținem că, în termeni generali, un drept este prioritar față de altul? În limitele acestui studiu, este imposibil să examinăm în mod aprofundat această problemă. Totuși, voi face câteva remarci. Este, fără îndoială, adevărat că nu putem elabora un algoritm care să ne ofere o ordine completă a drepturilor. Totuși, există cel puțin o strategie prin care putem justifica faptul că un drept este mai important decât altul: a arăta că acesta joacă un rol mai important în comunitate, fiind esențial pentru supraviețuirea pe termen lung a societății.

3. FACTORI RELEVANȚI ÎN ARGUMENTAREA PRIN PUNERE ÎN BALANȚĂ: O PROPUNERE DE REVIZUIRE A FORMULEI LUI ALEXY

În secțiunea anterioară, am respins două obiecții la adresa metodei punerii în balanță, care se refereau, de fapt, la trăsăturile generale ale acestei metode. În această secțiune, voi examina mai aprofundat structura logică a argumentării prin punere în balanță, pentru a vedea dacă abordarea lui Alexy este suficientă pentru a da seama

[10] Robert Alexy, „Balancing, constitutional review, and representation", *International Journal of Constitutional Law*, vol. 3, nr. 4, 2005, pp. 572–581.

de aceasta. Voi relua un exemplu menționat anterior, cel al angajatului pasibil de a fi sancționat pentru o postare pe o rețea de socializare critică la adresa organizației angajatoare. O serie de factori sunt relevanți pentru decizia privind posibila aplicare a unei sancțiuni: dacă postarea reprezintă o chestiune de opinie personală sau una de fapt, dacă, în condițiile în care se referă la o chestiune de fapt, angajatul are sau nu bune temeiuri pentru ea, dacă postarea se referă la o practică ilegală, dacă angajatul a sesizat în interiorul organizației problema sesizată în postare, dacă prejudiciul de imagine este unul semnificativ sau nu, dacă organizația este publică sau privată, profesia respectivului angajat (de pildă, profesorii universitari pot pretinde în mod justificat o libertate mai mare de exprimare pentru opiniile aflate în aria lor de expertiză profesională).

Dată fiind diversitatea factorilor relevanți pentru rezultatul punerii în balanță a celor două drepturi care intră în conflict: cel la liberă exprimare și cel al companiei de a-și proteja reputația, cele două variabile din formula lui Alexy – importanța abstractă a celor două drepturi implicate și intensitatea interferenței la adresa celor două drepturi – nu par suficiente. Totuși, pentru obiectivul acestui articol este important să obținem o analiză cât mai generală a factorilor relevanți pentru argumentarea prin punere în balanță. Voi încerca să facem acest lucru în continuare.

În primul rând, o parte dintre acești factori au rolul de a specifica în detaliu natura drepturilor aflate în conflict. Dreptul la liberă exprimare, unul dintre cele două drepturi implicate în acest caz, nu este un drept omogen. O serie de elemente sunt relevante pentru caracterizarea sa: dacă este vorba de o chestiune de opinie sau de fapt, dacă este vorba despre o opinie importantă social emisă de un specialist din aria sa de expertiză. Dreptul de a exprima opinii, cărora nu li se poate atribui, în sens strict, o valoare de adevăr, este mai extins decât cel de a exprima enunțuri factuale, enunțuri care sunt adevărate sau false. În cazul celor din urmă, libertatea de exprimare nu se extinde nelimitat asupra enunțurilor false, cel puțin în măsura în care afectează reputația unor persoane sau pun în pericol siguranța publică. $W_{1,2}$, variabilele din formula lui Alexy, par a se referi la caracterizări foarte generale ale drepturilor implicate (de pildă, ca drept la liberă exprimare), ceea ce nu este suficient. Pentru o descriere adecvată a conflictului de aici este necesară o descriere mai specifică a dreptului relevant (de pildă, dreptul de a exprima opinii personale). În același fel, în caracterizarea dreptului organizației de a-și proteja reputația este esențial că vorbim de organizații publice sau private, cele dintâi având într-o mai mică măsură o legitimitate de a-și proteja reputația[11]. Factorii relevanți din respectiva situație adăugați astfel au două caracteristici. În primul rând, nu contribuie la o decizie categorică, de tip da/nu: de pildă, faptul că organizația din exemplul nostru este publică nu anulează complet orice drept al organizației de a-și proteja reputația. În al doilea rând, influența acestor factori în cântărire nu este (sau nu poate fi cu ușurință modelată ca) una graduală, care să țină de intensitate.

Alți factori nu influențează natura drepturilor, ci mai curând, într-un mod gradual, nivelul de intensitate al comportamentului care îl afectează: întemeierea

[11] Relevanța caracterului public sau privat al organizației este aici dată doar drept exemplu, nu argumentată. Pentru o justificare, a se vedea H. Young, H., „Public Institutions as Defamation Plaintiffs*", Dalhousie Law Journal*, vol. 39, nr. 1, 2016, pp. 249–288.

opiniei sau gradul ei de virulență sunt factori de acest fel. Cel puțin în linii mari, variabilele $I_{1,2}$ din Formula Cântăririi (*Weight Formula*) includ acești factori. De pildă, gradul de interferență la adresa libertății de exprimare este influențat de gradul de virulență al opiniei sancționate într-un anumit fel. Dacă chiar și cea mai mică obiecție la adresa angajatorului este drastic sancționată, înseamnă că interferența la adresa dreptului la liberă exprimare este una ridicată. De asemenea, dacă pentru a nu fi sancționată, o opinie critică trebuie să fie absolut întemeiată, interferența la adresa libertății de exprimare este, din nou, ridicată.

Am discutat până acum despre două dintre variabilele din formula lui Alexy. O a treia, $R_{1,2}$, nu dă naștere, din câte cred, la discuții deosebite. O problemă importantă în contextul argumentării prin punere în balanță este dacă testele necesității și adecvării nu ar trebui, de asemenea, să conducă la alți doi parametri ai punerii în balanță, care să fie incluși în mod distinct în formulă. Astfel, după cum am menționat deja, testele adecvării și necesității sunt prezentate de Alexy – dar și în mod standard – ca preliminare aplicării efective a punerii în balanță. Testul adecvării afirmă că măsura luată trebuie să conducă la scopul urmărit. În mod implicit, acest test este prezentat ca unul categoric, care nu suportă grade. Totuși, se poate susține că ambele teste sunt, mai degrabă, unele de grad. Să luăm, de pildă, exemplul unei măsuri restrictive luate de o companie: refuzul de a angaja fumători, bazat pe faptul că timpul folosit pentru fumat conduce la o pierdere semnificativă de productivitate. Compania ar avea, desigur, alte căi mai puțin restrictive pentru a atinge, în diferite grade, același obiectiv: evitarea pierderilor de productivitate generate de angajații care fumează. Reglementarea strictă a pauzelor și salarizarea bazată strict pe rezultat sunt două dintre aceste căi. Testul necesității afirmă că o măsură atât de restrictivă cum este refuzul de a angaja fumători trebuie acceptată dacă aceste căi alternative nu sunt eficiente. Totuși, eficacitatea acestora este mai curând o chestiune de grad decât o chestiune de tip da/nu. În aceste condiții, o soluție potrivită de a lua în considerare testul necesității este de a introduce o a patra variabilă în formula pentru argumentarea prin punerea în balanță, care să exprime gradul în care respectiva măsură este mai eficientă decât cele rivale.

Ca replică, se poate argumenta că acest test urmărește de fapt să detecteze atingerea unui anumit prag. Totuși, chiar dacă acest lucru este adevărat, testul este relevant și dincolo de depășirea unui anumit prag de necesitate. O concluzie similară se poate trage și în privința condiției adecvării. Așadar, consider că formula lui Alexy ar avea de beneficiat de pe urma luării în considerare a altor două variabile: gradul în care măsura poate fi în mod eficient înlocuită cu alta mai puțin restrictivă și gradul în care respectiva măsură este eficientă în atingerea obiectivului propus.

4. O PERSPECTIVĂ FORMALĂ ASUPRA PUNERII ÎN BALANȚĂ. DIRECȚII VIITOARE DE CERCETARE

În această ultimă secțiune, voi dezvolta, pornind de la abordarea lui Alexy, o perspectivă asupra argumentării prin punere în balanță mai apropiată de cea a logicii formale. Ar fi inadecvat să considerăm că analiza sa este una propriu-zis logică. Deși

încearcă să surprindă structura generală a raționamentului prin punere în balanță, abordarea lui Alexy nu este una în sens strict logică, neavând drept obiectiv justificarea prin instrumentele formale a unor inferențe valide din această sferă. Totuși, putem considera că această raportare reprezintă un prim pas în acest sens, câtă vreme formula sa surprinde elemente generale relevante pentru argumentul prin punere în balanță.

În continuare, voi încerca să duc puțin mai departe, spre o abordare mai formală, abordarea lui Alexy. În primul rând, pornind de la această abordare și de la rezultatele analizei mele din secțiunea anterioară, voi schița, nu construi efectiv, un limbaj logic pentru modelarea argumentării prin punere în balanță. Apoi, pe baza acestui limbaj, voi discuta cum putem exprima două scheme de argumentare valide, care ocupă un loc central în argumentarea prin punere în balanță.

Elementul principal al argumentării prin punere în balanță este acela că verdictul privind justețea unei sancțiuni[12], reglementări sau norme interne a unei organizații depinde de o serie de factori relevanți juridic. Putem reformula această teză spunând că verdictul depinde de valoarea de adevăr în respectiva situație a unor enunțuri (de pildă, în exemplul folosit aici, enunțul conform căruia angajatul are funcție de conducere). Conceptul central pe care îl voi folosi în schițarea unui limbaj adecvat pentru aceste argumente este cel de *situație*, care se află în centrul logicii situaționale, dezvoltate de Barwise și Perry[13]. O situație poate fi caracterizată ca o lume posibilă parțială, în care enunțurilor relevante, dar nu tuturor enunțurilor, li se atribuie o valoare de adevăr. În contextul evaluării normative, enunțurile care primesc valoare de adevăr vor fi cele relevante pentru evaluare. Așadar, o descriere a unei situații va reprezenta o atribuire de valori de adevăr pentru toate enunțurile relevante. De pildă, în cazul angajatului care aduce critici organizației în care lucrează, enunțul „Angajatul ocupă funcție de conducere" sau negația sa vor face parte din respectiva situație, în vreme ce alte enunțuri, de pildă cel privind numele angajatului, nu. Factorii relevanți pentru evaluarea unei situații – cum ar fi forma de proprietate a organizației sau funcția ocupată de angajat – pot fi exprimați în acest limbaj, prin astfel de enunțuri, care sunt adevărate în respectiva situație. În mod ideal, o descriere completă a situației, suficientă pentru a da un verdict, va include toate enunțurile relevante.

După cum am văzut în secțiunile anterioare, Alexy ia în considerare în formula sa trei parametri ai punerii în balanță (I, W, R). În secțiunea anterioară, am arătat că aceștia ar mai trebui suplimentați cu doi, care exprimă gradul în care poate fi în mod eficient înlocuită cu alta mai puțin restrictivă și gradul în care respectiva măsură este eficientă în atingerea obiectivului propus. Valoarea fiecăruia dintre acești parametri depinde de o serie de factori relevanți. De pildă, în exemplul de mai sus, intensitatea criticii și poziția ierarhică a angajatului sunt unii dintre factorii care influențează intensitatea interferenței la adresa dreptului organizației de a-și proteja reputația.

[12] Analiza realizată în continuare se referă la cazul aplicării unor sancțiuni. Verdictele posibile în această privință ar putea fi „justă", „prea aspră", „prea puțin aspră". Analiza de mai jos se poate transfera, însă nu imediat, la discuția privind adecvarea unor reglementări.

[13] Jon Barwise, John Perry, *Situations and Attitudes*, Cambridge, Mass., MIT Press, 1983.

Un element esențial care ar trebui surprins într-un limbaj construit pentru argumentarea prin punerea în balanță se referă la modul în care factorii relevanți influențează verdictul. În abordarea lui Alexy, parametrilor punerii în balanță li se atribuie un scor. O interpretare pe scală cardinală a acestora nu este însă plauzibilă; mai curând, o interpretare realistă este una ordinală. De pildă, *caeteris paribus*, în contextul din exemplu, sancțiunea pentru un angajat din sectorul privat, este la fel sau mai aspră decât cea pentru unul din sectorul public. În limbajul logicii situaționale, schițat mai sus, acest lucru se poate reduce la o relație de ordine între enunțurile corespondente: „Organizația în care lucrează angajatul este privată" și „Organizația în care lucrează angajatul este publică". Metaforic, această relație poate fi interpretată în sensul că primul enunț „cântărește mai greu" decât cel de-al doilea.

Limbajul schițat mai sus este suficient pentru a exprima o schemă de raționare fundamentală pentru argumentarea prin punerea în balanță: dacă o sancțiune este văzută într-o situație, la fel va fi văzută și într-o altă situație, similară din punctul de vedere al factorilor relevanți. Totodată, în situațiile în care unul dintre factorii relevanți „cântărește mai greu", sancțiunea va fi cel puțin la fel de aspră. De pildă, dacă un angajat din sectorul public este sancționat pentru discursul său critic la adresa angajatorului, cu atât mai mult unul din sectorul privat aflat într-o situație similară va fi sancționat. Formalizarea acestei scheme de argumentare nu presupune o interpretare cardinală a valorilor care caracterizează factorii relevanți, ci doar o una ordinală.

Limbajul schițat aici pentru argumentarea prin punere în balanță trebuie completat cu o serie de componente, care să surprindă o serie de elemente importante, cum ar fi natura relației de ordine între enunțurile relevante, relația dintre factorii relevanți și parametrii punerii în balanță, caracterul monoton sau nemonoton al argumentelor prin punere în balanță. Sper că voi examina toate aceste probleme într-un studiu viitor.